

ЗАМЕТКА

Перші знахідки *Vespertilio murinus* та *Nyctalus noctula* (Chiroptera) на зимівлі у м. Києві [First Winter Records of *Vespertilio murinus* and *Nyctalus noctula* (Chiroptera) in Kyiv]. — Вечірниця дозирна (*Nyctalus noctula* Schreber, 1774) і лилик двоколірний (*Vespertilio murinus* L., 1758) є видами-мігрантами, які мають значні за відстанню сезонні перельоти (до 1600 км — для *N. noctula* (Панютин, 1980); до 1800 км — для *V. murinus* (Markovet et al., 2004 цит. за: Hutterer et al., 2005)). Випадки зимівлі *V. murinus* в Україні до недавнього часу достовірно відомі лише у Закарпатті. Зимові скупчення *N. noctula* відзначені у Закарпатті, Поділлі, південних областях та у Криму. За межами цих регіонів масові скупчення вечірниць на зимівлі відзначені А. Влащенко (1998) у м. Харків наприкінці 90-х рр. XX ст. Протягом 1998—2008 рр. нам передали трьох особин *V. murinus*, виявлених взимку в різних точках Києва: а) 16.01.98, ♀, в районі Святошина, у кладовому приміщенні житлової квартири на 8 поверсі висотного будинку разом з кількома іншими особинами в активному стані (самиця 04.04.99 народила дитинча (♂) (Tyschenko, 2000); б) 27.01.01, ♀, у квартирі на 8 поверсі 9-поверхового будинку в районі ДВРЗ; в) 13.01.03, ♀, подробиці знахідки невідомі. Усі ці знахідки свідчать про зимівлю виду у Києві. Це підтверджується також спостереженнями вокалізуючих самців *V. murinus* на території міста у пізноосінні періоди в 2001—2008 рр. (Годлевська, 2007). Осередки зимових скупчень *N. noctula* протягом 2001—2008 рр. зареєстровані нами у трьох районах міста: Біличі, Центр і Харківський масив. Вперше на зимівлі у м. Києві *N. noctula* зареєстровано 21.01.01 — виявлено ♂ на землі біля 9-поверхового панельного будинку на західній околиці міста (вул. Ушакова, р-н Біличі). Пізніше (2006—2007 рр.) тут відзначено 4 зимові колонії у трьох сусідніх 9-поверхових панельних будинках. Дві з них розміщуються у порожнинах повітроводу під дахом у різних частинах одного з будинків, дві інші — у порожнинах біля карнизів та за обшивкою балконів 5—7 поверхів. З одного із цих сховищ через отвір на 9 поверсі тварини потрапляли всередину будинку, де їх нерідко знищували мешканці; у січні 2008 р. нами отвір зашпаровано. Разом біля цих сховищ у зимові періоди зібрано 22 особини *N. noctula* (17 ♂, 5 ♀). За нашою оцінкою, тут зимує не менше 500 тварин. Сховища двох великих зимівельних скупчень (відомих з 28.11.02 і до сьогодні) виявлені також по вул. Ярославів Вал у двох сусідніх старих цегляних будинках. Одна колонія займає порожнину між стінами 4-поверхового будинку, інша — вузьку щілину та прилегли до неї порожнини у місці стику двох будинків. Можна припустити, що саме з одного з цих сховищ під час ремонтних робіт 07.02.07 будівельниками вилучено колонію вечірниць чисельністю 605 ос. (428 ♂, 172 ♀). На жаль, нам не вдалося вплинути на процес вилучення і транспортування тварин, під час якого загинуло 270 ос. Інші тварини були розміщені в Центрі реабілітації кажанів при Київському зоопарку та випущені 17—18.03.07, після настання стабільно теплої погоди. Реєстрації зимівельних колоній *N. noctula* у центральному районі Києва є першим достовірним підтвердженням сталої зимівлі виду у місті. Ще одне скупчення *N. noctula* спостерігали 15 та 24.11.06 у одному з 16-поверхових будинків на Харківському масиві (вул. Бажана). Біля сховища (яке ймовірно розташовувалося у порожнині за обшивкою балкона) відзначено літаючих тварин та численні соціальні звуки вечірниць. Знахідки поодиноких особин *N. noctula* відзначені також у трьох інших пунктах міста: 11.11.01, ♂, парк ім. Т. Шевченка; 25.01.02, ♂, парк «Перемога»; 02.2002, ♂, район станції метро Театральна. Усіх тварин знайдено на снігу або на землі. Спираючись на факти знахідок, можна стверджувати, що зимівля *N. noctula* на території Києва протягом останніх 8—10 років має масовий і постійний характер. Зважаючи на відсутність давніших наукових даних про зимівлю лилика двоколірного та вечірниця дозирної у Києві (з огляду на представленість у колекціях зоологічних музеїв матеріалів щодо інших зимуючих видів) вважаємо, що *N. noctula* та *V. murinus* на зимівлі з'явилися відносно недавно. Це дозволяє переглянути устале уявлення про міграційний статус цих двох видів. — **В. М. Тищенко** (Національний аграрний університет), **О. В. Годлевська** (Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України, Київ).